

ŽIVOT SV. CYRILA, ŽIVOT SV. METODA, PROGLAS A ĎALŠIE STAROSLOVIENSKE LITERÁRNE PAMIATKY V ŠPANIELSKOM JAZYKU¹

Radana Štrbáková

Univerzita Komenského v Bratislave

ALVARADO Salustio, BOJNIČANOVÁ Renáta: *En los orígenes de la literatura de los eslavos. Textos apologéticos de la vida y la obra de San Cirilo y San Metodio: Proanafónesis del Santo Evangelio. Panegíricos de los Santos Cirilo y Metodio. Sobre las letras. Plegaria alfabética*. Introducción, transcripción de los textos eslavos, traducción y notas. Ediciones Xorki. Madrid. 2014. ISBN 978-84-941505-6-2. Počet strán 283.

ALVARADO Salustio, BOJNIČANOVÁ Renáta: *Hagiografías eslavas: Las vidas de los santos Cirilo y Metodio*. Introducción, transcripción de los textos eslavos, traducción y notas. Ediciones Xorki. Madrid. 2014. ISBN 978-84-941505-7-9. Počet strán 329.

Začiatkom roka 2014 vyšli v španielskom vydavateľstve Xorki, vďaka osobnej zainteresovanosti jeho riaditeľky pani Valerie Kovachovej Rivera de Rosales a s finálnou podporou Literárneho informačného centra v Bratislave, dve knižné publikácie obsahujúce výber siedmich textov najstaršieho obdobia slovanského písomníctva v preklade do španielskeho jazyka: *Život sv. Cyrila a sv. Metoda, Proglas, Pochvala Cyrilovi, Pochvalné slovo Cyrilovi a Metodovi, O písmenách mnicha Chrabra, Azbučná modlitba*. Ich autormi je dvojica prekladateľov a bádateľov, ktorí už majú bohaté skúsenosti s prekladaním slovenskej literatúry do španielčiny, keďže sú autormi knižných prekladov vybraných diel Janka Jesenského a Martina Kukučina. V tomto prípade však zašli ďalej do histórie, pričom ich cieľom bolo priblížiť tieto základné literárne pamiatky, ktoré sú spoločným kultúrnym dedičstvom slovanských národov, čitateľom na celom svete, prostredníctvom španielčiny, v súčasnosti druhého najpoužívanejšieho svetového jazyka. Španielsky slavista a jeden zo zakladateľov slovakistiky na Univerzite Complutense v Madride, Salustio Alvarado, a slovenská hispanistka a slovakistka Renáta Bojničanová, ktorá pôsobí na Univerzite Komenského v Bratislave, sa podujali na preklad týchto významných pamiatok slovanského písomníctva inšpirovaní 1150. výročím príchodu vierozvestcov na Veľkú Moravu a týmto počínom chceli vzdať hold pamiatke svätých solúnskych bratov. Je treba povedať, že ide o *prvé* knižné preklady uvedených textov do španielčiny.

¹ Správa vyšla aj v periodiku *Literárny týždenník* č. 25 – 26 z 2. júla 2014 (*Prezentácie publikácií Život sv. Cyrila a sv. Metoda, Proglas a ďalších staroslovienskych literárnych pamiatok v španielčine*).

Obe knihy obsahujú texty v starosloviencine v prepise v cyrilike alebo hlaholike a ich paralelnú španielsku verziu, rovnako ako rozsiahle úvodné štúdie a početné poznámky. Každá obsahuje aj prológ z pera odborníkov; autorom úvodného slova knihy *Slovanských hagiografií* (*Hagiografías eslavas*) je jazykovedec prof. Ján Kačala a autorkou predhovoru druhej knihy, ktorá nesie názov *Na počiatkoch slovanského písomníctva* (*En los orígenes de la literatura de los eslavos*), je bulharská slavistka prof. Tania Láleva.

V Prológu *Slovanských hagiografií* (str. 15 – 16) prof. Kačala vyzdvihol skutočnosť, že autori priblížili starobylé, ale nestarnúce literárne aj kultúrne posolstvo týchto literárnych textov španielsky hovoriacim používateľom a pričínili sa tak o jeho ďalšie rozšírenie medzi nových percipientov. Prof. Láleva v Prológu druhej knihy (str. 13 – 15) ocenila výber textov zostavený tak, že autori ním predstavili typické témy slovanskej literatúry najstaršieho obdobia, rovnako ako aj jej typické žánre. Zároveň podotýka, že toto edičné dielo zaplnilo prázdne miesto v prezentácii slovanskej kultúry v Španielsku prostredníctvom španielskych vydavateľstiev, zvlášť v súvislosti so slabým ohlasom 1150. výročia príchodu svätých bratov na Veľkú Moravu.

Autori do dnešného dňa prezentovali tieto knižné publikácie trikrát: v mieste ich pracovného pôsobenia, na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (16. apríla 2014) a na Univerzite Complutense v Madride (24. apríla 2014), a aj na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre (30. apríla 2014). Na podujatí usporiadanom Ústavom filologických štúdií (ÚFŠ) PdF UK sa pozornosť autorov aj vzácných prezentujúcich hostí sústredila na *Proglas*. Prezentáciu uviedla riaditeľka ÚFŠ, prof. Mária Vajičková, autorov a ich dielo uviedol prof. Ján Kačala a odbornú diskusiu iniciovali svojimi vstupmi autori dvoch reprezentatívnych prekladov *Proglasu* do slovenčiny, Dr. Viliam Turčány a prof. Ján Zambor. Ako odznelo z úst odborníkov, *Proglas* je neuveriteľne komplexný a majstrovsky zostavený text, ktorý pred čitateľom a prekladateľom postupne odкрýva ďalšie vrstvy a ponúka stále nové podnety. Výnimočným zážitkom bola možnosť vypočuť si rôzne verzie *Proglasu*, počnúc recitáciou z úst majstra Turčányho, popretkávanou pasážami staroslovienskeho originálu, cez najnovšie prebásnenie Jána Zambora, až po španielsky preklad, ktorý predniesol Salustio Alvarado.

V Madride sa prezentácia uskutočnila v rámci okrúhleho stola s názvom *Misia svätých bratov Cyrila a Metoda na Veľkej Morave*, usporiadaného v spolupráci s Veľvyslanectvom Slovenskej republiky v Madride, ako jedno z podujatí „Literárneho týždňa Complutense“ (IV. Semana Complutense de las Letras), kultúrneho cyklu, ktorý sa tohto roku konal na Univerzite Complutense už po štvrtýkrát. Medzi prezentujúcimi okrem autorov vystúpili aj prvý tajomník slovenského veľvyslanectva v Madride, pán Gabriel Szóke, vydavateľka a riaditeľka Xorki Dr. Valéria Kovachova a autorka jedného z prológov, prof. Tania Dimitrova Láleva. Pri tejto príležitosti autori zhodnotili vlastné skúsenosti pri prekladaní staroslovienskych literárnych pamiatok do španielčiny a diskusia sa odvíjala v nadväznosti na túto tému.

Napokon Katedra romanistiky na FF UKF v Nitre pozvala autorov, aby vystúpili v rámci Dní hispánskej kultúry, a prezentácia pred publikom študentov katedry a hispanistov sa konala dňa 30. apríla 2014.

Na záver možno konštatovať, že zásluha autorov nespočíva iba v chvályhodnom sprostredkovaní slovanských textov inojazyčnej kultúre, ale aj v prezentovaní textov s aplikáciou rigorózneho vedeckého prístupu, teda s rozsiahlym poznámkovým aparátom a s podrobnými úvodnými reflexiami prinášajúcimi nové poznatky v oblasti cyrilo-metodských štúdií. Z hľadiska prekladu je zaujímavý prístup preferujúci čo najvernejší a najpresnejší prevod staroslovienskych výrazov do španielčiny a vyhýbanie sa perifrastickému prekladu, takže na preklad slovanských slov vytvorených kalkom z gréckych kompozít autori použili novovytvorené grécke kompozitá a adaptovali ich do španielčiny. Zhodnotenie takéhoto prekladateľského prístupu by si určite zaslúžilo osobitný priestor. Tieto publikácie sú teda vzácnym výsledkom vzájomného prepojenia hispanistiky a slavistiky, ktorého významným prínosom je šírenie slovenského a slovanského kultúrneho dedičstva vo svete.

Radana Štrbáková
Katedra románskych jazykov a literatúr
Ústav filologických štúdií
Pedagogická fakulta UK v Bratislave
Račianska 59, 813 34 Bratislava
strbakova@fedu.uniba.sk